

Nr 287.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ny stat för riksarkivet m. m.; given Stockholms slott den 11 mars 1921.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min Allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
Enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

B. J:son Bergqvist.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 mars 1921.

Närvarande:

Statsministern VON SYDOW, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL, statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERGQVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, HANSSON, BESKOW.

Föredragande departementschefen, statsrådet Bergqvist anförde härefter:

Under åttonde huvudtiteln, punkten 4, i årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t, på min hemställan, föreslagit riksdagen att, i

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 245 häft. (Nr 287.) 1

Ny stat för
riksarkivet
m. m.

avbidan på proposition angående ny stat för riksarkivet m. m. — med uteslutande av det under åttonde huvudtiteln avdelningen B. Arkiv, bibliotek och museer för riks- och landsarkiven uppförda ordinarie bestämda anslaget å 137,805 kronor — under samma avdelning dels beräkna ett ordinarie förslagsanslag för riksarkivet å 187,000 kronor, dels ock uppföra ett ordinarie bestämt anslag för landsarkiven å 39,405 kronor. Vidare föreslog Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkten 5, riksdagen att, i avbidan på proposition angående ny stat för riksarkivet, till förstärkande av tillgängliga medel till avlönande av icke-ordinarie befattningshavare m. m. beräkna på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst 4,000 kronor.

Under sjunde huvudtiteln har Kungl. Maj:t slutligen på framställning av chefen för finansdepartementet föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, under riksstatens sjunde huvudtitel, med uteslutande av det under rubriken kammarkollegium uppförda ordinarie anslaget å 192,600 kronor, därav bestämt anslag 189,600 kronor samt förslagsanslag 3,000 kronor, under samma rubrik beräkna ett ordinarie förslagsanslag å 293,700 kronor.

Sedan den gemensamma beredningen av de med nämnda förslag avsedda frågorna numera slutförts, får jag, efter samråd med chefen för finansdepartementet, ånyo göra framställning i ämnet hos Kungl. Maj:t.

Såsom av chefen för finansdepartementet och mig i ovanberörda punkter av sjunde och åttonde huvudtitlarna antytts, grundas förevarande framställningar dels på det förslag till ny definitiv lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk, som framlagts av dåvarande chefen för finansdepartementet i hans uttalande till statsrådsprotokollet över finansärenden den 31 december 1920 under rubriken: för flera huvudtitlar gemensamma frågor, dels ock på det betänkande, som den 10 juni 1919 överlämnats till Kungl. Maj:t av de sakkunniga, som på grund av Kungl. Maj:ts den 5 december 1916 givna bemyndigande av chefen för ecklesiastikdepartementet den 17 februari 1917 tillkallats för att inom ecklesiastikdepartementet och finansdepartementet biträda med frågan om ordnande av de under kammarkollegium lydande arkivens ställning

inom det offentliga arkivväsendet jämte därmed sammanhängande förhållanden.

Kammarkollegiets arkivalier äro enligt kollegiets nuvarande organisation fördelade på fyra kontor: första arkivkontoret eller kammararkivet, andra arkivkontoret (f. d. aktuariekontoret), registratorskontoret och advokatfiskalskontoret.

Kammarkollegii arkiv.
Kammararkivet.

Av dessa är första arkivkontoret eller *kammararkivet*, såsom det hette intill en instruktionsförändring år 1914 och under vilken benämning det alltjämt torde vara mest bekant, det mest omfattande (cirka 10,000 hyllmeter). Dess serier, som för sin huvudbeståndsdel, den svenska lokalförvaltningens räkenskapsserier, sträcka sig tillbaka ända till 1500-talets förra del, äro tillika de äldsta och jämväl ur allmänt historisk synpunkt mest värdefulla.

Materialet i kammararkivet kan för 1500- och 1600-talet i stort sätt sammanfattas i två huvudgrupper. Till den ena hör kammarens och kammarkollegiets ämbetsarkiv i egentlig mening, d. v. s. de serier, som uppstått vid den centrala finansförvaltningen under nu berörda tid: kammarens protokoll, koncept, registratur över utgående skrivelser, kopieböcker, ingående handlingar samt vid den centrala förvaltningen uppkomna räkenskapsserier. Till den andra gruppen höra de stora serierna av lokalräkenskaper, de lokala förvaltningsområdenas räkenskaper, vilka årligen inlevererades till kammaren för att där granskas och sedan fingo stanna kvar i kammarens arkiv.

Med 1600-talets slut och 1700-talets början undergå kammararkivserierna en avsevärd förändring till sitt innehåll. Å ena sidan organiseras statskontoret och kammarrätten såsom självständiga ämbetsverk, och därjämte blir skilsmässan mellan kammaren och kommerskollegium — vilka under tiden 1680—1710 varit sammanslagna — definitiv. Dithörande ärendens centrala handläggning sker i följd därav icke längre i kammaren utan i de nämnda ämbetsverken, och arkivalier från denna handläggning tillhöra alltså från denna tid de ifrågavarande verkens arkiv, vilka till sina äldre delar som bekant numera äro förenade med riksarkivet. Å andra sidan förvaras i stort sett icke heller de handlingar, som tillkommit vid den kollegiala handläggningen av de ärenden, som fortfarande bibehöllos hos kammarkollegium, i kammararkivet utan hos kammarkollegiets öv-

riga kontor, och även denna beståndsdel av kammararkivets äldre serier upphör därför i huvudsak vid nu nämnda tidsgräns. Huvudbeståndsdelen i kammararkivet från denna tid och intill våra dagar blir i följd därav i långt mer övervägande grad än tidigare de av kammarrätten reviderade räkenskaperna, vilka efter fullbordad granskning överlämnats till kammararkivet. Under 1800-talets senare årtionden har det emellertid blivit vanligt, att vissa av dessa räkenskaper, nämligen de från centrala verk, återställas till dessa verk, och kammararkivets nuvarande accessioner hava därför sedan någon tid tillbaka bestått företrädesvis av reviderade länsräkenskaper.

Vid sidan av ovan berörda huvudbeståndsdelar i kammararkivet förekomma jämväl åtskilliga andra grupper. Så t. ex. hava reduktionsmyndigheternas arkiv kommit att stanna i kammararkivet och i anslutning därtill arkiven från de avräknings- och byteskontor i kammarkollegium, vilka efter reduktions- och likvidationskommissionernas upplösning övertogo deras funktioner. Vidare kunna nämnas åtskilliga enskilda personers arkiv, vilka i samband med reduktions- och likvidationsåtgärder indragits till reduktionsmyndigheter. Från den tid, då kammarkollegium ägde ett tull- och licentkontor för dithörande ärenden, finnas arkivalier från detta kontor o. s. v.

De övriga
arkivkon-
toren.

Redan av vad ovan anförts framgår vad som utgör huvudinnehållet i arkiven hos kammarkollegiets tre övriga kontor: det är de arkivalier, som från och med de senare åren av 1600-talet tillkommit och alltjämt tillkomma vid handläggningen hos kammarkollegium av sådana ärenden, som, efter utbrytningarna av andra ämbetsverk, fortfarande bibehållits hos kammarkollegium. Någon gemensam, för alla serier giltig tidsgräns mellan kammararkivets bestånd av dylika handlingar (i allmänhet de äldre arkivalierna) och de övriga kontorens (de yngre) finnes emellertid icke. Kammarkollegiets protokoll finnas sålunda i kammararkivet till och med år 1699 men huvudserien av registratur endast till och med år 1679 och en särskild serie av sådana till och med år 1683, kungl. brev och diarier likaledes till och med år 1679, inkomna skrivelser i s. k. brevböcker till och med år 1703 o. s. v. Fortsättningen av dessa serier finnes i kammarkollegiets övriga kontor, där deras begynnelseår alltså vidtaga vid samma växlande tidpunkter, som deras förvaring i kammararkivet upphör. Kammarkollegiets arkiv som central förvaltnings-

myndighet förvaras sålunda allt ifrån slutet av 1600-talet i huvudsak icke i kammarkivet utan i de tre nämnda kontoren. Men även från tidigare år än 1680 förekomma här och var i samtliga dessa kontor handlingar, liksom ock vissa av kollegiets arkivalier från senare datum kunna förvaras i kammararkivet. Särskilt är detta fallet med handlingar från vissa upplösta kontor, medan åter handlingarna från andra sådana hava splittrats. Inom samtliga de tre kontoren förekommer accession genom sådana handlingar, som årligen tillkomma under utövningen av kammarkollegiets verksamhet. Sammanlagt omfatta de tre kontorens arkiv omkring 1,500 hyllmeter.

I *lokalt* hänseende förefinnes en bestämd åtskillnad mellan å ena sidan kammararkivet, å andra sidan de tre övriga kontoren. De sistnämnda hava sina lokaler i den byggnad, Birger Jarls torg 16, där kammarkollegiet har sina huvudsakliga ämbetslokaler, och deras arkivalier äro till största delen förvarade i själva ämbetsrummen. Kammararkivet åter har sin huvudlokal i en annan byggnad, Birger Jarls torg 13, skild från den förra genom nedfarten till Riddarholms hamnen. Men därutöver har kollegiet på grund av bristande utrymme låtit under de senare åren placera en betydande del arkivalier, förnämligast länsräkenskaper från 1800-talet, i gamla riksbankshuset vid Järntorget (Österlånggatan 53), och disponerar dessutom sedan gammalt ett par källaruum, det s. k. »tornet», under ett av tornen till Birger Jarls torg 16, detta dock utan någon förbindelse inomhus med kollegiets i samma byggnad befintliga ämbetslokaler.

Arkiv-
lokaler.

För vården av arkivalierna disponerar kammarkollegiet för närvarande på ordinarie stat åtskilliga tjänstemän. Till dem höra sålunda arkivarien i första arkivkontoret, arkivarien i andra arkivkontoret, i viss mån registratorn, varförutom arkivvård torde ingå även i andra tjänstemäns åligganden. Å andra sidan äro emellertid dessa för närvarande ej uteslutande upptagna av arkivvården, utan hava att dela sin tid mellan sådan vård och utredningsarbeten — ett förhållande, som, i den mån utredningsarbetena trätt i förgrunden, medfört den egentliga arkivvårdens undanskjutande. Nu gällande bestämmelser om arkivariernas och registratorns åligganden återfinnas i §§ 23 och 26 av instruktionen för kammarkollegium den 31 december 1919, vari bland annat stadgas:

För arkivvården tillgängliga arbetskräfter.

Arkivarie åligger huvudsakligen:

att på grund av de handlingar och kartor, som finnas hos kollegiet, eller vartill han eljest kan bereda sig tillgång, verkställa undersökningar och avgiva yttranden i ärenden, som av kollegiet eller någon dess ledamot för sådant ändamål till arkivarie remitteras.

Särskilt tillkommer det två av arkivarierna, vilka äro föreståndare en för första arkivkontoret (kammararkivet) och en för andra arkivkontoret

att utöva vården av kontoret tillhörande jordeböcker och övriga handlingar; samt

att tillhandagå myndigheter och forskare med anvisningar rörande kontorets handlingar ävensom, i den mån hans övriga tjänstegöromål av kollegium prövas sådant medgiva, på enskilda personers begäran verkställa undersökningar ur nämnda handlingar.

Registratorn åligger

att mottaga och registrera de till kollegiet inkommande handlingar och på begäran meddela parter och andra vederbörande upplysningar om ärendenas gång;

att ombesörja vården av registratorskontorets arkivalier ävensom de övriga handlingar, vilka för sådant ändamål till kontoret överlämnas.

Arkivens be-
hov av för-
bättrad vård.

Härför vid-
tagna åt-
gårdar.

Frågan om ett bättre tillvaratagande av kammararkivet är snart sekelgammal, och förslag om bristernas avhjälpande hava upprepade gånger varit å bane. Betydande anslag av statsmedel hava ock vid olika tillfällen beviljats, och från riksdagens sida har mer än en gång kraftigt understrukits kravet på förbättrad vård åt detta oersättliga och ur olika synpunkter ytterst betydelsefulla material. Sålunda fann sig Kungl. Maj:t redan år 1822, vid utnämningen av en arkivföreståndare för kammararkivet, föranlåten att förordna, att den nyutnämnde skulle »sedan alla i arkivet varande jordeböcker och handlingar blivit granskade och i ordning bragte, däröver författa ett noggrant och fullständigt register». Det fullständiga ordnande och förtecknande av arkivet, som sålunda föreskrivits, blev emellertid aldrig verkställt. Från 1800-talets mitt härstamma de s. k. Sandbergska samlingarna. Dessa utgöras av dels anteckningar och avskrifter i kamerala och historiska frågor, dels bland dem inströdda ur arkivet hämtade originalhandlingar, som under loppet av flera decennier mot särskild ersättning av statsmedel — sammanlagt 13,625 kronor — hopbragtes av arkivinspektorn Sandberg för att slutligen åren 1867 och 1891 inbindas i sammanlagt 147 band. Redan den ordning, som följts vid de skilda beståndsdelarnas sammanförande, är i hög grad otillfredsställande, och bristen har än mer förstörats genom sammanbindande, på sätt som skett, om varandra av åldriga originaldokument och moderna på lösa lappar gjorda anteckningar eller avskrifter.

Nya åtgärder för åstadkommande av förbättrad vård av kammararkivet vidtogos av statsmakterna mot århundradets slut. Sedan Kungl. Maj:t på framställning av kammarkollegium enligt beslut den 29 januari 1907 för påbörjande av arbetet med ordnande av de i kammararkivet befintliga oordnade handlingar, av sjunde huvudtitelns anslag till extra utgifter anvisat ett belopp av 1,500 kronor såsom arvode för ett år till en biträdande arkivarie, beviljade riksdagen för fortsatt ordnande av i kammararkivet befintliga oordnade handlingar, efter framställning av enskild motionär, för år 1898 ett anslag till belopp av 5,000 kronor, varjämte riksdagen begärde fullständig utredning och förslag i frågan till påföljande riksdag. Vid denna framlades och bifölls ock ett förslag att för nu ifrågasvarande ordnandearbete skulle beviljas under de tre åren 1899—1901 ytterligare 5,000 kronor om året eller sammanlagt 15,000 kronor. Behovet av bättre vård blev på hösten 1897 jämväl understruket av statsrevisorerna, vilka i sin revisionsberättelse betecknade arkivet såsom under en längre tid vanvårdat och starkt framhöllo nödvändigheten av att det erhöles bättre lokaler och bringades ur sitt oordnade skick.

Arbetet hade från början beräknats kunna slutföras under de fyra åren 1898—1901. Beräkningen slog emellertid fel. Därvid inverkade, bland annat, även att antalet oordnade handlingar visade sig vara större än man från början antagit. I följd härav föreslog Kungl. Maj:t, på kammarkollegiets hemställan, i statsverkspropositionen till 1901 års riksdag, att för arbetets fortsättande under ytterligare fyra år, 1902—1905, under vilken tid det nu beräknades kunna slutföras, skulle anslås 24,000 kronor att utgå med 6,000 kronor om året.

I skrivelse den 29 maj 1901 framhöll riksdagen i fråga om kammararkivets ordnande önskvärdheten, att det måtte tillses, om ej en närmare samverkan kunde åstadkommas mellan kammararkivet och riksarkivet vid ordnande av likartade samlingar, men ansåg sig ej böra uppställa detta önskemål såsom villkor för anslagets utgående. För ordnandearbetet beviljades för åren 1902—1905 ytterligare 20,000 kronor, och arbetet fortsattes under dessa år på samma sätt som förut.

Även de år 1901 för åren 1902—1905 givna anslagen visade sig emellertid med tiden otillräckliga för arbetets fullbordande, och kammarkollegium ingav år 1904 framställning om ytterligare anslag.

Såsom motiv anfördes huvudsakligen dels att det vid uppläggandet av en ny serie befunnits oundgängligt att däruti intaga vissa delar av arkivets sedan äldre tider förtecknade handlingar, vadan materialet ånyo ökats, dels att även arkivets övriga under 1600- och 1700-talen ordnade och förtecknade handlingar ånyo borde genomgå och förtecknas. Därjämte påpekades, att de vid arbetet anställda biträdena icke varit för detsamma påräkneliga i den omfattning, som förväntats, i det att de för bestridande av andra ekonomiskt fördelaktigare befattningar upprepade gånger utverkat sig ledigheter, varvid arbetet måst uppehållas av tillfälliga vikarier. Kollegium, som nu beräknade, att arbetet borde kunna vara i huvudsak avslutat med utgången av år 1907, därest samma anslag som hittills, 5,000 kronor, finge utgå under åren 1906 och 1907, hemställde i följd därav om beviljande för ändamålet av 10,000 kronor, vilket ock av riksdagen bifölls. Även detta tillskott var ej tillfylles, utan arbetet var vid 1907 års utgång alltjämt ofullbordat. Kammararkivarien beräknade nu, att 250 buntar återstodo oordnade, och på kammarkollegiets framställning beviljades då av Kungl. Maj:t för år 1908 såsom extra anslag 1,000 kronor och för år 1909 ytterligare 1,200 kronor för arbetets fortsättande. Det framgår av ovanstående, att för nu ifrågasvarande ordnandearbete under åren 1897—1909 av statsmedel såsom extra anslag beviljats sammanlagt 53,700 kronor.

Alltsedan år 1901 hava vid upprepade tillfällen av riksarkivarien förslag framställt angående kammararkivets anslutning i den ena eller andra formen till en med riksarkivet förenad arkivdepå. Riksarkivariens ståndpunkt har varit den, att kammararkivet på grund av å ena sidan de där förvarade arkivaliernas enastående vikt, å andra sidan det otillfredsställande tillstånd, vari de befunnit sig, vore i trängande behov av oavbruten sakkunnig vård, att vidare det bästa medlet för en sådan vård och tillika det enda, som kunde garantera dess oavlåtliga fortvaro, vore arkivets anslutning till riksarkivet, och att slutligen den förbättrade vård av kammararkivet, som en sådan anslutning komme att medföra, skulle, på samma gång den vore ett nödvändigt villkor för forskning i viktiga delar av vår inre historia, långt ifrån att försvåra tvärtom främja och befordra kammarkollegiets egna utredningsarbeten. Kammarkollegium har gjort gällande, att dess utredningsverksamhet skulle kräva kammararkivets fortfarande bibehållande under kollegiets egen vård.

Av de olika förslag, som under denna långa meningsstrid varit å bane, anser jag mig böra omnämna den överenskommelse, som år 1907 träffades mellan kammarkollegium och riksarkivet, med anledning av att kammararkivets lokal visat sig vara överfylld och bristfällig. De riktlinjer, som i nämnda överenskommelse mellan riksarkivet och kammarkollegium uppdrogos för förhållandet mellan riksarkivet och kammararkivet, gingo ut på kammararkivaliernas fördelning mellan båda och den större delens överlämnande åt riksarkivet, dettas utvidgning för nyssnämnda arkivaliers mottagande, helst genom nybyggnad, i annat fall genom tillbyggnad, ävensom omedelbar samverkan mellan kollegium och riksarkivarien för åvägabringande av rationell arkivvård av de hos kollegium kvarblivande arkivalierna.

Sedan frågan om en förening mellan riksarkivet och kammararkivet i samband med proposition om löneroglering för kammararkivet av enskilda motionärer väckts vid 1908 års riksdag, uttalade sig jämväl statsutskottet till förmån för en dylik förening. Utskottet hade därvid på grund av kammararkivets otillfredsställande skick enhälligt betonat, att arkivet till så stor del som möjligt snarligen borde beredas förvar å riksarkivet, att med hänsyn därtill frågan om dettas lokalutvidgning med det första borde vinna sin lösning, och att de hos kollegium kvarblivande arkivaliernas skötsel för undvikande av misstag borde i arkivtekniskt hänseende ske efter riksarkivariens hörande. Med hänsyn till de pågående underhandlingarna mellan ämbetsverken avstyrkte emellertid utskottet motionärernas hemställan om avlåtande av en skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t och riksdagen följde härutinnan utskottet. Trots de sålunda gjorda uttalandena blevo emellertid de angivna riktlinjerna icke realiserade. Sedan kammararkivets lokaler blivit nödtorftigt repareerade, förklarade man sig nämligen år 1909 från kollegiets sida icke längre vara intresserad för någon nybyggnad, och överenskommelsen mellan ämbetsverken blev sålunda utan påföljd. Detta föranledde då riksarkivarien att å sin sida den 17 november 1909 i skrivelse till Kungl. Maj:t återupptaga hela frågan om kammararkivets ställning i det offentliga arkivväsendet.

Riksarkivarien återupptog därvid programmet om kammararkivets överflyttning till den med riksarkivet förenade administrativa arkivdepan och hemställde, att åtgärder snarast möjligt måtte vid-

Riksarkivarien den 17/11 1909.

tagas därför. Skrivelsen blev av Kungl. Maj:t den 17 december 1909 remitterad till kammarkollegium men föranledde från kollegium svar först den 20 april 1917, varvid kollegiet, under hänvisning till sitt nedannämnda förslag av den 6 oktober 1916, inskränkte sig till att erinra om den utredning av frågan, som överlämnats åt de arkivsakkunniga att verkställa. Detta kollegiets svar har överlämnats till de sakkunniga för att tagas i övervägande vid fullgörande av deras uppdrag. Även andra framställningar från riksarkivariens sida under de senare åren hava betonat nödvändigheten att bringa kammararkivfrågan till lösning.

Kammarkollegium den
6/10 1916.

Jag anser mig slutligen böra omnämna kammarkollegiets förslag den 6 oktober 1916 om förstärkning av arbetskrafterna i kammarkollegium, i vad det angår handhavandet av dess arkivalier. Beträffande andra arkivkontoret (f. d. aktuariekontoret) föreslogs däri, att en eljest till indragning föreslagen notariebefattning, vars innehavare tjänstgjort såsom utredningsnotarie med skyldighet tillika att med upplysningar tillhandagå den allmänhet, som besöker andra arkivkontoret, skulle bibehållas, för att därvarande arkivarie måtte kunna ostört ägna sig åt besvarandet av remisser och i så stor utsträckning som möjligt undslippa det tidsödande arbetet att tillhandagå allmänheten med lämnande av upplysningar och framtagande av handlingar m. m. Vad åter kammararkivet angår, framhöll kollegium att därvarande arkivarie i hög grad finge sin tid kringskuren av såväl de anspråk, som ställdes på honom av forskare, som vården av kammararkivet. För den jämna fortgången av kollegiets arbete skulle det däremot vara synnerligen önskvärt, om nämnde arkivarie finge i väsentligt större omfattning ägna sig åt utredningsarbete. Kollegiet föreslog därför inrättandet av ännu en arkivariebefattning, »vars innehavare skulle hava till åliggande dels att ombesörja den arkivtekniska vården om ej blott kammararkivet utan även övriga till kollegium hörande arkivalier, dels ock att inom kammararkivet tillhandagå allmänheten med upplysningar och arkivaliers framtagande». Den nye arkivariens verksamhet skulle i fråga om arkivvården således omfatta ej allenast kammararkivet utan även de övriga kontorens samlingar.

Tillkallande
av särskilda
sakkunniga.

Kollegiets förslag jämte tidigare framställningar av riksarkivari-
rien — därav främst ovan omförmälda skrivelse av den 17 novem-

ber 1909 — och kollegiet synas hava utgjort grundvalen för beslutet om tillkallande av sakkunniga för beredande av frågan om ordnande av de under kammarkollegium lydande arkivens ställning inom det offentliga arkivväsendet jämte därmed sammanhängande förhållanden. Kungl. Maj:t bemyndigade efter framställning av chefen för ecklesiastikdepartementet genom beslut den 5 december 1916 denne att för ifrågavarande ändamål tillkalla högst sex sakkunniga.

Såsom sakkunniga tillkallades genom skrivelse den 17 februari 1917 dåvarande justitierådet K. J. W. Sjögren, riksarkivarien S. Clason, riksbibliotekarien I. G. A. Collijn, kammarrådet A. W. Dufwa och dåvarande professorn N. Edén. Tillika uppdrogs åt justitierådet Sjögren att såsom ordförande leda de sakkunnigas förhandlingar.

På förekommen anledning tillkallade jämlikt berörda bemyndigande chefen för ecklesiastikdepartementet den 16 juni 1917 såsom ytterligare sakkunnig för omförmälda ändamål kammarrådet friherre C. F. von Otter. Sedan professorn N. Edén blivit utnämnd till statsminister och av denna anledning av sagt sig berörda sakkunniguppdrag, beslöt departementschefen den 30 oktober 1917 att i hans ställe tillkalla professorn K. G. Westman.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande av den 23 april 1917 utsågs till sekreterare hos de sakkunniga andre arkivarien i riksarkivet Erik Naumann.

Vid utarbetande av sitt förslag hava de sakkunniga haft att taga hänsyn till riksarkivariens omförmälda till dem överlämnade skrivelse av den 17 november 1909 angående det offentliga arkivväsendet och kammarkivet samt kammarkollegiets förberörda i skrivelse av den 20 april 1917 i anledning därav avgivna yttrande.

Till de sakkunniga överlämnade framställningar.

Med skrivelse den 10 juni 1919 hava de sakkunniga till Kungl. Maj:t överlämnat sitt betänkande i den dem förelagda frågan. De meningsskiljaktigheter angående den rätta lösningen av frågan om beredande av en bättre vård av kammarkollegiets arkivalier, som enligt vad jag ovan antytt sedan länge förefunnits mellan de i saken intresserade, återkomma jämväl i betänkandet. Ej ens inom de sakkunniga har samling kunnat åvägabringas omkring en enhetlig lösning, utan föreligga i betänkandet tre särskilda förslag, ett som omfattas av majoriteten av de sakkunniga, vilken utgjorts av riksarkivarien Clason, riksbibliotekarien Collijn och professorn West-

De sakkunnigas utlåtande och förslag.

man, ett annat som framlagts av kammarråden Dufwa och friherre von Otter samt slutligen ett förslag av de sakkunnigas ordförande f. d. justitierådet Sjögren.

*Majoritetens
utlåtande.*

Majoritetens framställning innefattar förslag till ändringar i instruktionerna för riksarkivet och kammarkollegium jämte motivering, innehållande en redogörelse för dels de under kammarkollegiet lydande arkivens omfattning och tillstånd, dels ock för de förslag till förbättrad arkivvård, som tidigare framkommit. För omfattningen av kammarkollegiets arkivbestånd samt för hur detsamma för närvarande vårdas har jag i det föregående lämnat en kortfattad redogörelse. Beträffande framställningen i övrigt tillåter jag mig hänvisa till sid. 3—52 i betänkandet.

Innebörden av majoritetens förslag torde kunna sammanfattas på följande sätt.

Vården av kammararkivet i dess nuvarande lokal bör övertagas av riksarkivet.

Jämväl vården av till kammarkollegiets övriga kontor hörande äldre arkivalier bör övertagas av riksarkivet, därvid deras överflyttande till riksarkivets lokal icke ifrågasättes.

För tillgodoseende av denna arkivvård bör på riksarkivets stat upptagas en tjänsteman i andra lönegraden benämnd förste arkivarie och en tjänsteman i första lönegraden benämnd andre arkivarie, varjämte från kammarkollegiets stat till riksarkivets överflyttas dels anslagen till avlöning av ett skrivbiträde av högre grad och av en ordinarie vaktmästare, dels av vikariatsanslaget så mycket som åtgår till avlöning av en amanuens och en extra vaktmästare.

Gränsen mellan de i kammarkollegiets andra arkivkontor, registratorskontoret och advokatfiskalskontoret befintliga arkivalier, vilkas vård sålunda omhändertagas av riksarkivet, och den del av sistnämnda arkivalier, som fortfarande skulle vårdas av kammarkollegium, bör under vissa förutsättningar bestämmas av kammarkollegium. Vid den av riksarkivet utövade vården av kammarkollegiets arkiv böra ärenden, som röra nya eller förändrade lokaler för dessa arkiv, fastställande av planer för arkivaliernas ordnande efter nya grunder, överflyttning av arkivalier från kammarkollegiet till andra arkiv eller utgallring av arkivalier, under vissa närmare angivna former handläggas gemensamt av riksarkivet och kammarkollegium.

Slutligen bör för kollegiets ämbets- och tjänstemän arbetet i de förutnämnda, under riksarkivets vård stående arkiven på allt sätt underlättas, i vilket syfte det förutsattes, att särskilt tjänsterum i kammararkivet anordnas för en av kollegiets utredningsarkivarier, och att de vid arkivvården anställda åläggas att i största möjliga utsträckning bereda kollegiets ämbets- och tjänstemän erforderligt biträde.

I särskilt yttrande har de sakkunnigas ordförande f. d. justitierådet Sjögren angivit i vilka avseenden han är skiljaktig från majoriteten inom de sakkunniga.

Särskilt yttrande av de sakkunnigas ordförande.

Med de sakkunnigas flertal instämmer justitierådet Sjögren i huvudsakliga delar, så vitt angår kammararkivet eller det s. k. första arkivkontoret. Hit räknar han de arkivalier, som förvaras dels i huvudlokalen, Birger Jarls torg 13, dels i gamla riksbankshuset vid Järntorget samt i några källarrum, tillhörande huset Birger Jarls torg 16.

Däremot finner Sjögren allt för stora svårigheter möta att för närvarande vidtaga en anordning, som förlägger även de i kammarkollegiets egna ämbetslokaler förvarade arkivalierna under riksarkivets omedelbara vård. Att låta ämbets- och tjänstemän, som tillhöra skilda ämbetsverk och sålunda lyda under olika chefer, dela ämbetsrum med varandra i den utsträckning, som av berörda anordning skulle bliva en följd, torde, yttrar Sjögren, vara förenat med betydande praktiska olägenheter. Dessa av lokala förhållanden beroende olägenheter få enligt Sjögrens mening i detta fall en avgörande vikt på grund av den säregna betydelse, som tillkommer sistnämnda arkivalier med hänsyn till kammarkollegiets ämbetsverksamhet.

Ett förläggande av ifrågavarande delar av kammarkollegiets arkiv under riksarkivets omedelbara vård borde desto mindre ifrågakomma, som dessa arkivalier utgjorde icke blott viktiga hjälpmedel för kammarkollegiets ämbetsverksamhet utan i huvudsakliga delar ämbetsverkets egentliga arbetsmaterial. Att helt och hållet frångå ämbetsverket ledningen av detta arbetsmaterials arkivtekniska vård synes Sjögren icke vara av omständigheterna påkallat.

Naturligtvis måste dock, yttrar Sjögren vidare, därest en viss del av arkivet förbliver under kollegiets ledning, tillräckliga garantier lämnas för en tillfredsställande vård av arkivalierna. För detta

ändamål bör icke allenast i kammarkollegium en särskild tjänsteman anställas med uteslutande uppgift att handhava denna vård, utan ock åt riksarkivarien beredas tillfälle att inom kammarkollegiet deltaga i handläggningen av viktigare arkivfrågor. Tillika måste i kammararkivet ett särskilt tjänsterum beredas åt en av kammarkollegiets arkivarier, som där har att för kollegiets räkning verkställa utredningar. Nödigt utrymme härför finnes i kammararkivets nuvarande lokal.

I de fall, där kollegiets övriga ämbets- och tjänstemän behöva tillgång till kammararkivet, skall sådan tillgång stå dem öppen i alldeles samma utsträckning som för närvarande.

Enligt nu ifrågasatta anordning skulle kammararkivet bliva ett självständigt arkiv, skilt såväl från kammarkollegiets övriga arkiv som från riksarkivet. Härav följer, anför Sjögren, att frågor om arkivaliers överflyttning till annat arkiv eller om utgallring måste i detta fall liksom eljest ankomma på Kungl. Maj:ts prövning. Detsamma skulle naturligtvis gälla även om motsvarande ändringar i beståndet av kammarkollegiets återstående arkiv. En förberedande behandling av frågor om dylika ändringar, vare sig de avse överflyttning från ett arkiv till ett annat eller utgallring, skulle tillkomma vederbörande ämbetsverk. I sådana frågor kunde lämpligen en samverkan mellan ämbetsverken anordnas. Då frågan gäller överflyttning eller utgallring från kammararkivet, kan denna samverkan äga rum vid gemensamma sammanträden mellan kammarkollegium och riksarkivet i enlighet med därom i allmänhet gällande regler, dock att, även om väckt förslag av flertalet ogillats, det borde stå en var av dem, som deltagit i sammanträdet, öppet att bringa frågan inför Kungl. Maj:ts prövning. Denna modifikation betingas av den formella övervikt, som vid dessa sammanträden tillfaller kammarkollegium. Vid frågor om överflyttning eller utgallring från kammarkollegiets arkiv kan samverkan ske genom riksarkivariens adjunktion i kammarkollegiet. Den formella övervikt, som härvid tillfaller kammarkollegiet, synes Sjögren vara berättigad med hänsyn till den särskilda vikt, som kammarkollegiets arkiv, enligt vad ovan angivits, äger för kollegiets ämbetsverksamhet.

Beträffande vad Sjögren i övrigt anført såsom motivering för sitt förslag tillåter jag mig hänvisa till sid. 53—55 i betänkandet. Sjögren sammanfattar slutligen på följande sätt sitt förslag till

ordnande av de under kammarkollegium hörande arkivens ställning inom det offentliga arkivväsendet.

Kammararkivet överflyttas på riksarkivets stat och dess förvaltning övertages av riksarkivet. De i kammarkollegiets egentliga ämbetslokaler förvarade arkivalierna bibehållas under kollegiets förvaltning. För vården av kammararkivet upptages å riksarkivets stat en tjänsteman i andra lönegraden under benämningen förste arkivarie, varjämte från kammarkollegiets stat till riksarkivets överflyttas dels anslagen till avlöning åt ett kvinnligt skrivbiträde av högre grad och en ordinarie vaktmästare, dels av vikariatsanslaget så mycket som åtgår till avlöning åt en amanuens och en extra vaktmästare, varjämte för vården av kammarkollegiets arkiv å dess stat upptages en tjänsteman i första lönegraden under benämningen andre arkivarie för arkivvården. Föreskrifter böra lämnas om handläggning av frågor rörande utgallring och överflyttning av arkivalier, tillhörande ifrågavarande arkiv. Härjämte bör föreskrivas att riksarkivarien skall adjungeras i kammarkollegium vid handläggningen av viktigare arkivärenden, att i kammararkivet beredes ett särskilt tjänsterum åt en av kammarkollegiets arkivarier, som har att för kollegiet anställa utredningar i kammararkivet, samt att kammararkivets tjänstemän förpliktas att tillhandagå kollegiets ämbets- och tjänstemän, särskilt nyss omförmälda arkivarie, med anvisningar rörande arkivets innehåll.

En från såväl majoriteten inom de sakkunniga som de sakkunnigas ordförande helt avvikande mening uttalas av kammarråden Dufwa och friherre von Otter, som i särskilt yttrande (sid. 62—99 i betänkandet) utförligt utvecklat och motiverat sin ståndpunkt i frågan. Jämväl i fråga om reservanternas framställning tillåter jag mig hänvisa till betänkandet.

Särskilt yttrande av kammarråden Dufwa och friherre von Otter.

Yttrandet utmynnar i ett uttalande, att reservanterna finna statens och andra befogade allmänna intressen varda bäst tillgodosedda, därest den till de sakkunnigas beredning hänskjutna frågan om ordnande av de under kammarkollegium lydande arkivens ställning inom det offentliga arkivväsendet jämte därmed sammanhängande förhållanden löses på i huvudsak följande sätt.

1. Såväl kammararkivet som kammarkollegiets övriga arkiv bibehållas under kollegiets omedelbara vård.

2. Kollegiet befrias definitivt från skyldighet att vidare till förvar i kammararkivet från kammarrätten emottaga de där granskade krönoräkenskaperna för Stockholms stad och länen, de s. k. länsräkenskaperna. Från kammararkivet avskiljas dylika räkenskaper för senare år än 1830.

3. För verkställande av en utskiftning mellan, å ena sidan, kammararkivet samt, å den andra, riksarkivet och eventuellt andra statens arkiv av arkivalier tillhörande mellan dessa arkiv splittrade likartade serier ävensom för slutförande i samband därmed av ännu återstående ordningsarbete i kammararkivet utverkas anslag till vidare för en tid av fem år för anställande för sagda ändamål av en extra andre arkivarie i riksarkivet.

4. För vården av kammarkollegiets arkiv upptagas på kollegiets stat dels en tjänsteman i andra lönegraden med benämningen arkivarie för arkivvården, dels ett kvinnligt biträde i andra biträdesgraden, dels ock en förhöjning i »anslaget till vikariatsersättning, arvoden åt amanuenser och flitpenningar med belopp motsvarande vad som erfordras till bestridande av arvoden åt två amanuenser samt vikariatsersättning m. fl. av personalökningen föranledda kostnader.

5. Riksarkivarien skall vara skyldig att i kammarkollegium deltaga i handläggningen av viktigare frågor rörande vården av kollegiets arkiv.

För genomförande av den föreliggande frågans lösning i enlighet med dessa huvudgrunder anse reservanterna,

att kammarkollegium, kammarrätten och riksarkivet böra få sig anbefallt att gemensamt till Kungl. Maj:t avgiva förslag till lämpligaste sättet för ordnande av de i kammarrätten granskade senare än år 1830 avgivna länsräkenskapernas framtida förvar och vård under förutsättning att kammarkollegiets befattning med denna vård upphör,

att kammarkollegium och riksarkivet böra få sig anbefallt att gemensamt till Kungl. Maj:t avgiva förslag till de huvudgrunder, efter vilka ovan omnämnda utskiftning av arkivalier emellan kammararkivet, å ena samt riksarkivet och eventuellt även andra arkiv, å andra sidan, skall verkställas, samt

att kammarkollegiets och riksarkivets instruktioner böra ändras i överensstämmelse med av reservanterna uppgjort förslag.

Över betän-
kandet avgivna
yttranden.

Som jag tidigare omförmålt avgåvo de sakkunniga den 10 juni 1919 sitt betänkande. Genom särskilda remisser, båda av den 10 oktober 1919 anbefalldes dels kammarkollegium att yttra sig i ärendet, dels ock kanslersämbetet för rikets universitet att lämna vederbörande lärare i historiska ämnen inom statsuniversitetens teologiska och juridiska fakulteter samt inom de humanistiska sektionerna av deras filosofiska fakulteter tillfälle att yttra sig i ärendet samt med eget utlåtande till Kungl. Maj:t överlämna de yttranden, som kunde komma att avgivas.

Kammar
kollegium
den 25 maj
1920.

Kammarkollegiet har i utlåtande av den 25 maj 1920 besvarat remissen. Kammarkollegium redogör först för de olika meningar, som gjort sig gällande inom de sakkunniga, därvid kollegium mera ingående uppehåller sig vid det särskilda yttrande, som avgivits av de båda reservanterna från kollegiet. Kollegiet yttrar sig härefter i själva saken och avstyrker härvid på det bestämdaste genomförandet av sakkunnigmajoritetens förslag vare sig i dess helhet eller till den del detsamma biträts av de sakkunnigas ordförande. Kammarkollegium anger på följande sätt de huvudsakliga skälen till detta sitt avstyrkande.

De olika meningar, som sålunda kommit till uttryck bland de tillkallade sakkunniga, visa tydligen att den föreliggande frågans ordnande på ett för det allmänna tillfredsställande sätt kräver den största varsamhet. De sakkunnigas majoritet har uppenbarligen låtit hänsynen till det rena arkivvårdsintresset och den historiska forskningen allt för mycket bestämma sin ståndpunkt men däremot icke tillbörligen beaktat frågans stora betydelse ur praktisk administrativ synpunkt. Detta har också helt naturligt framkallat kraftiga gensagor från de övriga sakkunniga, av vilka dock ordföranden — till synes huvudsakligen av lokala skäl — funnit sig kunna acceptera majoritetens förslag för kammararkivets vidkommande. Då kammarkollegii ämbetsverksamhet till skillnad från övriga centrala ämbetsverks är till huvudsaklig del inriktad på verkställandet av utredningar, vilka beröra en mångfald frågor fallande inom betydelsefulla och vidsträckta områden av statsförvaltningen, samt det viktigaste materialet för detta utredningsarbete finnes samlat i kollegii arkiv, som alltså utgör själva grundvalen för kollegii verksamhet, måste givetvis kollegii ämbets- och tjänstemän äga en ingående kännedom om detta materials beskaffenhet för att kunna på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina uppgifter. Det torde ligga i sakens natur, att en sådan kännedom icke kan av kollegii befattningshavare förvärfvas utan att kollegium har detta arbetsmaterial i sin egen vård och sålunda har omedelbar tillgång till detsamma. Den omedelbara kontakten med arbetsmaterialet är också en ovillkorlig förutsättning för att ett utredningsarbete skall kunna med skyndsamt bedrivas. Självfallet torde därför en anordning, på sätt de sakkunnigas

majoritet och till dels även deras ordförande föreslagit, varigenom värden om kollegii eget arbetsmaterial skulle överflyttas på ett främmande ämbetsverk, till vilket tjänstemän kollegii befattningshavare skulle vara hänvisade för erhållande av anvisningar rörande arkivets innehåll, verka förryckande på kollegii arbetsresultat, en verkan som givetvis komme att bliva allt känbarare i den mån kollegii nuvarande befattningshavare avgå och ersättas med nya, som måst alltifrån början av sin verksamhet i kollegium arbeta under en sådan anordning av arkivförhållandena som den av majoriteten bland de sakkunniga föreslagna.

Härförutom befunne sig, anför kollegium, kammarkollegiets lokalfråga för närvarande på en sådan outredd ståndpunkt, att det redan på grund härav vore synnerligen olämpligt att nu genomföra vare sig sakkunnigmajoritetens eller de sakkunnigas ordförandes förslag.

Med avseende å kammararkivet har redan av de båda övriga sakkunnigreservanterna erinrats dels (sid. 72 i betänkandet), att kammararkivet ingalunda kan och bör betraktas som ett avgränsat arkiv d. v. s. som något från kollegii övriga arkiv skilt, från kollegium utsöndrat och särställt, utan att detsamma är en integrerande del av kollegiets arkivaliebestånd, fastän det till följd av lokalförhållandena kommit att få ett slags avgränsning, dels ock (sid. 69 i betänkandet) att den omständigheten att kammararkivet är inrymt i annat hus än kollegii övriga ämbetslokaler icke lärer kunna åberopas som skäl för detta arkivs eller dess värds överflyttning till riksarkivet, helst en sådan förändring ingalunda skulle minska utan tvärtom i hög grad öka den olägenhet för kollegii arbete, som alltid gjort sig kännbar till följd av det bristande lokala sambandet. Kollegii strävan måste — framhålla dessa reservanter vidare — givetvis gå i motsatt riktning, nämligen att en gång få sin lokalfråga så ordnad, att samtliga dess arkiv kunna beredas utrymme i den byggnad, där kollegium har sin huvudsakliga verksamhet.

Därest en sådan av kollegium livligt eftersträvad lösning av lokalfrågan vinnes, förfaller också själva huvudskälet för den av de sakkunnigas ordförande intagna ståndpunkten i fråga om kammararkivet.

Sedan flera år tillbaka pågår genom särskilda sakkunniga en utredning för uppgörande av förslag till ordnande av de centrala ämbetsverkens lokalförhållanden. Vidare har nyligen byggnadsstyrelsen väckt fråga om dispositionen av vissa kronan tillhöriga tomter i huvudstaden och därvid föreslagit uppförande av nya byggnader för åtskilliga ämbetsverk, däribland eventuellt för kammarkollegium. I anledning av en av kammarkollegium den 29 oktober 1919 gjord framställning om beredande av ökat utrymme åt kollegium inom det hus, det s. k. gamla kungshuset, där kollegium har sin huvudlokal, vilken framställning Kungl. Maj:t enligt beslut den 13 februari 1920 fann sig kunna allenast till ringa del bifalla, har slutligen av byggnadsstyrelsen igångsatts en utredning om framtida dispositionen av gamla kungshuset, vilken torde komma att resultera i ett förslag att någotdera av de statsorgan, som äro inrymda i sagda hus, nämligen förutom kammarkollegium, statskontoret och Svea hovrätt, skulle därifrån avflytta.

På grund av nu omförmälda åtgärder torde det vara högst osäkert, huruvida kollegium får behålla sin nuvarande ämbetslokal i gamla kungshuset erforderligen utökad eller om kollegium inom en icke allt för avlägsen framtid kommer att få flytta till annan byggnad inom huvudstaden; och torde det heller ingalunda vara uteslutet att även riksarkivet, vars behov av ökat utrymme under senare år alltjämt stegrats, framdeles får sig anvisade andra lokaler än dess nuvarande. Vid sådana förhållanden måste det givetvis vara synnerligen olämpligt att nu genomföra vare sig de sakkunnigas majoritets eller deras ordförandes förslag, vilka uppenbarligen äro byggda på kollegiets och riksarkivets nuvarande lokalförhållanden och med nödvändighet förutsätta att någon väsentlig ändring i dessa förhållanden icke sker.

På de av kammarråden Dufwa och friherre von Otter uti deras reservation till sakkunnigbetänkandet angivna skäl hemställer här efter kammarkollegium, att nämnda reservanterns förslag till den föreliggande frågans ordnande måtte i allt huvudsakligt vinna Kungl. Maj:ts godkännande.

Kammarkollegium upptager härefter till prövning frågan, i vilken lönegrad den föreslagne arkivtekniske befattningshavaren hos kollegium bör uppföras, och finner sig härvid icke hava tillräckliga skäl att frågå reservanternas förslag i denna del.

Med hänsyn till de tjänsteåligganden, som avses skola tillkomma den föreslagne arkivtekniske befattningshavaren hos kollegium, måste reservanternas anses hava haft goda skäl för sitt förslag att uppföra honom i andra lönegraden eller samma lönegrad som tillerkänts förste arkivarier och sektionschefer i riksarkivet. Sedan de sakkunniga avgivit sitt betänkande kan frågan om denne arkivtjänstemans tjänsteställning möjligen sägas hava kommit i förändrat läge därigenom att 1920 års riksdag med bifall till Kungl. Maj:ts därom avlåtna proposition (n:r 253) medgivit inrättandet av två tredje gradens befattningar i riksarkivet, vilkas innehavare skola benämnas arkivråd. Till följd härav skulle måhända kunna ifrågasättas, huruvida icke även kollegii nya arkivtjänst borde förläggas i samma grad. En granskning av propositionens redogörelse för de åligganden, som skola tillhöra de nya arkivråden, ger emellertid vid handen, att arkivrådens befogenheter i stort sett äro lagda på ett annat plan än kollegii arkivteknikers. För övrigt äro också nyssnämnda andra gradens tjänster i riksarkivet fortfarande bibehållna, allenast med den inskränkning att en av dessa till antalet fyra befattningar tillsvidare satts på extra stat. Efter kollegii uppfattning måste den föreslagna arkivtekniska tjänsten hos kollegium anses närmast jämförlik med förste arkivarie- och sektionschefstjänsterna i riksarkivet. Vid frågans bedömande bör givetvis icke förbises vikten av att kollegium måtte till arkivtekniker erhålla den bästa möjliga kraft; och förnekas kan icke att utsikterna härför i någon mån förringas, därest efter de nya arkivrådstjänsternas inrättande kollegii arkivtekniker placeras i andra lönegraden. Kollegium har med hänsyn härtill och till det med den ifrågasatta nya tjänsten förenade stora ansva-

ret tvekat om icke collegium borde föreslå den nye befattningshavarens placering i tredje graden, alltså med kammarråds tjänsteställning, eller åtminstone i en lönegrad emellan tredje och andra graden. Ehuru collegium icke har något att erinra emot att collegii arkivtekniker sålunda erhåller en högre tjänsteställning, om detta skulle prövas ändamålsenligt — i detta fall lärer ock bliva nödigt att den ena av de för collegii arkivvård avsedda amanuensbefattningarna ersättes med en första gradens tjänst — anser collegium sig likväl icke hava tillräckliga skäl att frångå reservanternas förslag i denna del.

Collegium övergår slutligen till frågan om riksarkivariens deltagande i collegii handläggning av vissa ärenden rörande arkivvården och yttrar härom:

Vad angår frågan om riksarkivariens deltagande i collegii handläggning av vissa ärenden rörande arkivvården synes visserligen denna frågas avgörande delvis vara beroende på vilken tjänsteställning, som tillerkännes collegii arkivtekniker. Ehuru collegium icke anser nödvändigt att riksarkivarien erhåller säte och stämma i collegium vid handläggning av vissa arkivfrågor — särskilt för det fall att den nye arkivtjänstemannen placeras i högre grad än andra lönegraden — motsätter collegium sig icke en sådan anordning. Dock synes det olämpligt att ålägga riksarkivarien deltagande i handläggningen av dessa ofta ganska obetydliga ärenden såsom en skyldighet. Collegium föreslår därför att den härutinnan av reservanterna föreslagna bestämmelsen i instruktionen för riksarkivet ändras därhän att riksarkivarien må, när han så för gott finner, i kammarkollegium deltaga i handläggningen av vissa frågor rörande vården av collegii arkiv, på sätt stadgas i instruktionen för collegium.

Såsom en given följd av vad collegium anfört hemställer collegium slutligen, att den vid Kungl. Maj:ts fastställelse den 29 april 1919 av ny ordinarie avlöningsstat för collegium, att tillämpas från och med år 1920, därifrån uteslutna och tills vidare på extra stat uppförda första gradens tjänst, vars innehavare vore placerad såsom utredningsnotarie i collegii andra arkivkontor, måtte varda uppförd på collegii ordinarie stat.

Enligt kammarkollegii protokoll den 25 maj 1920 voro kammarråden Klockhoff och Wohlin skiljaktiga från collegii beslut. Wohlin, i vilkens yttrande Klockhoff instämt, uttalar till en början sin tveksamhet om lämpligheten av att de två collegii ledamöter, som tillhört de sakkunniga och vid betänkandet fogat ett eget från majoritetens avvikande förslag, deltagit i den efterföljande granskning av betänkandet, som ankommit å collegium.

Efter en ingående motivering, beträffande vilken jag tillåter

Skiljaktiga
meningar
inom kam-
markolle-
gium.

mig hänvisa till handlingarna i ärendet, förordar Wohlin för sin del följande lösning av kammarkollegii arkivfråga.

Under hänsyntagande till de omständigheter, som ovan antytts, ansåge Wohlin den föreliggande situationen själmant inbjuda därtill att, med undanskjutande tillsviðare av den högsta arkivmyndighetens anspråk på att taga i arv efter kollegium en ännu levande beståndsdel av ämbetsverket, söka — under bibehållande av de under kollegium lydande arkivens samband med ämbetsverket — utan vidare uppskov förverkliga vad alla torde kunna ena sig om, nämligen beredande av erforderlig vård enligt vetenskapliga metoder åt nämnda arkiv. Sakkunnigmajoritetens förslag i fråga om de befattningshavare, som härför skulle vara behöfliga, syntes Wohlin likväl icke tillfredsställande. Det torde vara alltför sangviniskt att hoppas, att för det maktpåliggande uppdraget att förestå denna vård skulle kunna förvärfvas eu person av erforderlig hög kompetens, med mindre befattningens innehavare bereddes en tjänsteställning fullt motsvarande ledamots i ämbetsverket. Med hänsyn till numera gällande bestämmelser om skyldighet att underkasta sig förflyttning inom förvaltningen till annan tjänst inom motsvarande tjänstegrad syntes ingen befogad invändning kunna göras mot denna kollegii nya ledamots omedelbara uppförande å ordinarie stat och detta desto mindre, som utsikterna att för tjänsten ifråga förvärva den därför bäst utrustade därigenom givetvis icke oväsentligt ökas.

Till dennes biträde synes böra anställas en ny tjänsteman i första graden, varjämte den ännu tillsviðare å extra stat bibehållne så kallade utredningsnotarien i kollegii andra arkivkontor borde uppföras å ordinarie stat. Båda sistnämnda tjänstemän torde böra benämnas andra arkivarier. För arkivvården i kollegium lära slutligen böra vara anställda dels ett skrivbiträde av högre grad samt extra skrivbiträden till erforderligt antal, dels ock en vaktmästare.

Med eget utlåtande av den 23 augusti 1920 har universitetskanslersämbetet till Kungl. Maj:t överlämnat genom rektorsämbetena vid rikets universitet infordrade yttranden med anledning av arkivsakkunnigas betänkande.

Från universitetsmyndigheterna inkomna yttranden.

Docenten i historia vid universitetet i Uppsala N. Herlitz tillstyrker från den historiska forskningens och arkivvårdens synpunkt, att frågan om de under kammarkollegium lydande arkivens ställning inom det offentliga arkivväsendet löses i huvudsaklig överensstämmelse med det av de sakkunnigas majoritet avgivna förslaget.

Uppsala universitet.
Docenten
N. Herlitz.

Från universitetet i Lund har inkommit dels ett gemensamt yttrande av professorn i kyrkohistoria och symbolik H. Holmquist samt professorn i historia A. Stille, dels ock ett likaledes gemensamt yttrande av professorn i romersk rätt och rättshistoria C. G. Bergman samt professorn i historia L. Weibull.

Lunds universitet.

Professorer
H. Holmquist
och A. Stille.

Holmquist och Stille instämma i det yttrande, som avgivits av majoriteten inom de sakkunniga.

Professorer
C. G. Bergman
och L. Weibull.

En från de övriga universitetslärarnas yttranden avvikande ståndpunkt intaga professorerna Bergman och Weibull, vilka i huvudsak anföra följande:

Med hänsyn till omfattningen och värdet av kammarkollegiets arkiv är det oundgängligen nödigt, att vården om arkivet uppdrages åt och utövas av en särskild, fackmässigt utbildad och skolad arkivpersonal. Denna arkivpersonal, vars huvuduppgift vid sidan av den rent arkivtekniska vården i övrigt av arkivalierna, bör vara dessas ordnande med utgångspunkt från proveniensen i överensstämmelse med ämbetsverkets praktiska krav, lärar, på grund av, bland annat, att vården av kammarkollegiets egentliga arbetsmaterial i dess egna lokaler självfallet icke kan tänkas överflyttad på ett främmande ämbetsverk, lämpligen böra utgöra en inom kollegiet själv fallande särskild avdelning. För att denna avdelning på tillfredsställande sätt skall kunna fylla sin maktpåliggande uppgift, synas de av de tre bland de sakkunniga såsom för vården av kammarkollegiets arkiv nödiga ansedda arbetskrafterna, i allt två arkivarier, ett skrivbiträde av högre grad, en amanuens, en ordinarie och en extra vaktmästare, böra upptagas å avdelningens stat, dock med den förändring att i stället för den föreslagne förste arkivariern, vars uppflyttning i högre lönegrad och förvandling till arkivråd förr eller senare icke synes utesluten, i staten uppföres ett kamrarråd med uteslutande uppgift att vårda arkivet och med skyldighet att vid handläggningen av alla arkivvårdande ärenden närvara vid kollegiets sammanträden och deltaga i dess förhandlingar och beslut. Den inspektion över kammarkollegiets arkiv, som jämlikt Kungl. Maj:ts förordning den 12 oktober 1906 tillerkänts riksarkivariern, bör av honom allt fortfarande utövas.

Universitets-
kanslern.

Universitetskanslern anför för egen del, att kanslersämbetet anser särskilt bör tagas under omprövning, huruvida icke det av de sakkunnigas ordförande framlagda medlingsförslaget lämpligen kunde läggas till grund för bestämmelser i ämnet.

Kammar-
kollegium
den 4 febru-
ari 1921.

Slutligen har kammarkollegium till finansdepartementet ingivit en till Kungl. Maj:t ställd, den 4 februari 1921 dagtecknad skrivelse, däri kollegium — med förmälan att kollegium vid avgivande av sitt ovanberörda utlåtande av den 25 maj 1920 saknat anledning att inlåta sig på detaljerna i det av de sakkunnigas ordförande framlagda förslaget — anhållit, det täcktes Kungl. Maj:t före avlåtande till riksdagen av proposition i ämnet, taga under övervägande vissa erinringar, som kollegium hade att göra mot detaljerna i berörda förslag. Skulle — yttrar kollegium — förvaltningen av kammar-

kollegii arkiv på sätt i statsverkspropositionen angivits uppdelas mellan riksarkivet och kollegium, torde en sådan anordning för att icke bliva alltför otillfredsställande kräva en helt annan personalförändring än den av Sjögren föreslagna.

Under förutsättning att nämnda klyvning av kollegii nuvarande arkivförvaltning kommer till stånd hemställer därför kollegiet *dels* att vid ett sådant arrangemang måtte på kollegii stat för dess arkivvård placeras i stället för den föreslagne tjänstemannen i 13:de lönegraden en tjänsteman i 16:de lönegraden, *dels* att den för närvarande å kollegii extra stat uppförda tjänstemannen i första lönegraden måtte uppföras å ordinarie stat i 13:de lönegraden, *dels* att å kollegii ordinarie stat måtte bibehållas ovannämnda kvinnliga skrivbiträde i högre lönegrad (kvinnlig »tjänsteman» i lönegrad C 3), *dels* ock att det i årets statsverksproposition beräknade anslaget till vikariatsersättning, amanuensarvoden m. m. måtte höjas med 5,370 kronor.

Vid bifall härtill torde — anför kollegium slutligen — kollegii extra stat för år 1922 böra minskas med ett belopp motsvarande avlöningen för en extra tjänsteman i första (13:de) lönegraden.

I motiveringen till sitt förevarande förslag redogör kollegium först för omfattningen ur kvantitativ och kvalitativ synpunkt av de i det egentliga kammararkivet förvarade arkivalierna.

Kammararkivet utgör visserligen för närvarande den mest betydande delen av kollegii arkiv, om hänsyn tages blott till kvantiteten av kollegii hela arkivaliebestånd. Av detta, som för närvarande upptager cirka 11,500 meter hyllängd, belöper nämligen på kammararkivet cirka 10,000 meter, inklusive vad som förvaras i det gamla norra riksbankshuset vid Järntorget. Den stora massan av detta kammararkivets arkivaliebestånd eller cirka 7,500 meter utgöres av länsräkenskaperna för tiden till och med år 1914; några sådana räkenskaper för senare tid hava icke levererats till kollegium. Vad beträffar länsräkenskaperna efter år 1830, vilka utgöra icke mindre än cirka 5,000 meter, är emellertid att märka, att denna del av kammararkivet icke i samma mening som övriga kammararkivhandlingar är en integrerande del av kammarkollegii arkiv; kollegii verksamhet beträffande dessa handlingar från tiden efter år 1830 har varit inskränkt till att motaga dem i förvar, sedan kollegii förutvarande granskande funktion beträffande länsräkenskaperna övertagits av kammarrätten. Dessa från ortsmyndigheterna icke såsom de äldre räkenskaperna till kammarkollegium utan till kammarrätten inkomna räkenskaper tillhöra egentligen kammarrättens arkiv, ehuru de till följd av gammal vana och bristande utrymme hos kammarrätten kommit att hamna i kollegii arkiv. Det måste därför anses fullt berättigat, att de båda reservanterna mot arkivsakkunnigas betänkande (undertecknade von Otter och Dufwa, sid. 73, 93) föreslagit utskiljande ur kammararkivet av dessa länsräkenskaper från tiden efter 1830, helst desamma nästan helt förvaras icke i kammararkivets lokal utan i gamla norra riksbankshuset. Oavsett nu huruvida detta jämväl av kollegium i dees meranämnda utlåtande den 25 maj 1920 förordade utskiljande kommer

till stånd eller ej, reducerar sig sålunda det egentliga kammararkivet till cirka 5,000 hyllmeter handlingar, av vilka, såsom framgår av det ovan anförda, hälften utgöres av de äldre länsräkenskaper (omkring åren 1630—1830). Då samtliga 7,500 meter länsräkenskaper äro inbundna, om än ett förhållandevis obetydligt antal band till följd av ålder och skada genom eldsvådor behöver förnyas, kräver vården av desamma givetvis ringa arbete av arkivpersonalen och intet som helst högre mått av s. k. arkivteknisk skicklighet. Det samma gäller i huvudsak en stor del av kammararkivets övriga 2,500 meter handlingar, till exempel jordeböcker (310 meter), räntekammarböcker med verifikationer (248 meter), kammarens och kammarkollegii protokoll, registratur, kungl. brev och ankomna skrivelser (110 meter), kammararkivets koncept (23 meter), kyrkoräkenskaper (132 meter), universitetens räkenskaper (67 meter), Göteborgs stads räkenskaper (23 meter), rikshuvudböcker (15 meter), kopieböcker, kontraktsböcker, skuldböcker o. s. v. För övrigt bör bemärkas, att de i kammararkivet befintliga samlingar av lösa handlingar och akter varit föremål för det ordningsarbete, som under 1890-talet och början av 1900-talet bedrevs medelst anlitande av särskilda av riksdagen anvisade anslag, och att såsom oordnade återstå blott jämförelsevis mindre betydande partier om en hyllängd av cirka 340 meter (sid. 86 i betänkandet). Såsom framgår av berörda uppgift härom i betänkandet hava av de 340 meterna de 100 redan grovordnats och fördelats efter ämnen så att de i det föreliggande skicket redan kunna för forskning utnyttjas. Den ännu icke slutordnade delen av kammararkivets handlingar kan alltså varken i och för sig eller i förhållande till hela det stora beståndet av de under kammarkollegii vård stående handlingarna anses vara någon betydande mängd.

I fråga om kammararkivets betydelse för statsförvaltningen och dess uppgift att vara material för kollegiets utredningsverksamhet framhåller kollegiet härefter, att från kollegii sida icke påståtts, att de i kammararkivet befintliga äldre handlingar vore behövliga för mer än vissa om än nog så viktiga grenar av kollegii verksamhet.

Kollegium skärskådar härefter innehållet i de övriga arkiven.

Betraktar man åter huru i förut berörda avseenden — statsförvaltningens och rättssäkerhetens intressen — förhåller sig med kollegii övriga arkiv och särskilt det av alla mest komplicerade eller andra arkivkontoret, omfattande jämväl de gamla provinskontorens handlingar, så bestå dessa samlingar till övervägande största delen av lösa akter till avgjorda mål, vilkas hållande i god ordning efter befintliga diarium, register och förteckningar till följd av det ständiga anlitanet kräver ett ganska betydande arbete, helst åtskilligt härutinnan till följd av bristen på särskild arkivvårdande tjänsteman under tidernas lopp måst åsidosättas, såsom ock framgår av den omständigheten, att numera sedan flera år utgår ett extra anslag till avlöning av ett särskilt biträde för ordnande av vissa till andra arkivkontoret hörande handlingar.

Sistnämnda huvudsakligen från tiden från och med 1700-talets början härrörande handlingar vore — uttalar kammarkollegium —

icke såsom kammararkivets samlingar behövligen allenast för vissa utan oundgängligen nödvändiga för alla grenar av kollegii verksamhet.

Av den nu gjorda jämförelsen framginge — anser kollegium — att om arkivvårdens organisation lades så, att för kammararkivet avsåges en andra (16:de) gradens tjänsteman, det måste tillses, att den för statsförvaltningen och rättssäkerheten viktigaste delen, nämligen den del, som skulle stanna under kollegii förvaltning, utrustades med minst lika högt kvalificerad arbetskraft.

Kollegiet förordar härefter bibehållande å kollegii stat av omförmälda amanuens samt kvinnliga skrivbiträde i högre lönegrad.

Det Sjögrenska förslaget åsyftar vidare, att den i kammararkivet anställda amanuensen och därvarande kvinnliga biträde i andra lönegraden skulle överflyttas till riksarkivets stat. Härigenom skulle utredningsarbetet i kammararkivet undanryckas huvudsakligen därför avsedda och outhärliga arbetskrafter. Vad särskilt angår det kvinnliga biträdet så har denna befattnings inrättande på sin tid just motiverats med det oavvisliga behovet för kammararkivarien att hava ständig hjälp av ett mera kvalificerat kvinnligt biträde för verkställande av de för utredningarna behövligen avskrifter ur arkivets med gammal och oftast svårtydbara stil skrivna handlingar. Skulle nu detta biträde frantagas kollegium utan att ersättas med ett nytt lika kvalificerat, d. v. s. i samma lönegrad, inses lätt vilka olägenheter härigenom komma att tillskyndas det kanske mest besvärliga av kollegii utredningsområden, helst kollegii stat, förutom detta, icke upptager mer än ett annat biträde i andra lönegraden, vilket har mer än full sysselsättning av sin anställning å kollegii advokatfiskalskontor.

Om överförande av avlöningsmedel åt en extra vaktmästare från kammarkollegii till riksarkivets stat yttrar kollegium:

Förslaget att från kollegii till riksarkivets stat överföra vad som åtgår till avlöning åt en extra vaktmästare i kammararkivet måste anses desto mer olämpligt som, efter vad det visat sig, två vaktmästare hava full sysselsättning därstädes blott vissa tider på året, då tillströmningen av forskare plägar avsevärt stegras, och i följd härav den extra vaktmästarens tjänstgöringsskyldighet, såsom just för närvarande är fallet, fördelats mellan kammararkivet och kollegii huvudlokal med två timmar på det förra och fyra timmar på det senare stället.

Kollegiet övergår slutligen till frågan om uppförande å ordinarie stat av den å extra stat för år 1921 uppförde tjänstemannen i första lönegraden, den s. k. utredningsnotarien. Då detta spörsmål torde komma att av chefen för finansdepartementet upptagas till behandling i sammanhang med avgivande av förslag till stat för kammarkollegium, skall jag ej vidare ingå härpå. Jag inskränker mig till att om-

nämna, att kollegiet för genomförande av sina förslag beräknar, att till det för kammarkollegium i statsverkspropositionen beräknade beloppet 293,700 kronor bör läggas ett belopp av ytterligare 16,524 kronor.

Riksarkivarien den 1 mars 1921.

Sedan riksarkivarien lämnats tillfälle taga del av kollegiets sistnämnda skrivelse har riksarkivarien i en den 1 mars 1921 dagtecknad promemoria yttrat sig med anledning av däri berörda frågor om arbetskrafter för arkivvården. I fråga om denna framhåller riksarkivarien, att kammarkollegiets önskan att på kollegiets stat få behålla ett skrivbiträde av andra graden för tjänstgöring i kammararkivet, synes riksarkivarien kunna på så sätt vinna beaktande, att nämnda befattning icke överflyttas till riksarkivets stat. För kammarkollegii övriga yrkanden hava, anser riksarkivarien, ur arkivvårdssynpunkt tillräckligt bärande skäl icke anförts.

Riksarkivarien bemöter först ingående vad kollegiet anfört för att reducera kammararkivets betydelse och dess behov av ingripande vård, samt erinrar härvid om de omfattande arbeten med att ordna och konservera kammararkivets samlingar, som alltjämt erfordras. I fråga om själva behovet av arbetskrafter inom kammararkivet yttrar härefter riksarkivarien:

För bedömande av behovet av arbetskrafter för kammararkivets vård har man att utgå från nu berörda arbetsuppgifter, omfattande ordnandearbeten, dito förtecknandearbeten, dito konserveringsarbeten, oavslutlig tillsyn och vård av det hela (10,000 meter, fördelade på tre olika lokaler) samt slutligen arkivaliernas ständiga tillhandahållande för forskare och dessas vägledning. Att härtill först och främst kräves en ordinarie tjänsteman i andra gradens ställning (förste arkivarie) är uppenbart. Det material han skall omhändertaga, är ej blott oersättligt i den meningen, att vad som av brist på vård går under, ej kan ersättas, utan också oskattbart därutinnan, att det bildar en grundstomme för Sveriges hela inre historia, särskilt dess jordbruks, dess övriga näringars och dess ekonomis. Det befinner sig på flera punkter därjämte i det skick, att ett ingripande ej får låta vänta på sig, om ej stora värden skola riskeras. Det saknar slutligen den ordning, som är den nödvändiga förutsättningen för att därpå byggda utredningar skola kunna vara fullständiga. Att nu omhändertaga det blir en livsuppgift för en dugande arkivman.

Men han kan självfallet icke sättas ensam till det. Redan det förhållande att arkivet dagligen skall hållas öppet för allmänheten, gör att en väl kvalificerad tjänsteman såsom vakthavande ständigt måste vara lokalt till hands vid forskarlokalen för att mottaga forskares förfrågningar, vägleda dem o. s. v. Arkivföreståndaren kan icke oavslutligt bindas vid en sådan vakthållning, utan måste självfallet hava tid ledig till undersökning eller arbeten i själva förvaringslokalerna, ord-

nandearbeten och dylikt. För närvarande saknas också ej sällan i kammararkivet en sådan vakthavande eller är han ersatt med någon av vaktmästarna. En välordnad arkivförvaltning måste redan ur forskarnas synpunkt vidtaga ändring härutinnan. En amanuens är alltså oavvisligen behöfelig vid arkivföreståndarens sida; och om riksarkivariern anser sig kunna för närvarande begränsa behovet till en amanuens, beror det därpå, att genom kammararkivförvaltningens ställande under riksarkivet man vinner möjlighet att för arbeten i kammararkivet tidvis detachera även arbetskrafter från riksarkivet.

Att anslag till en amanuensbefattning utan olägenhet kan överflyttas från kammarkollegiets stat till riksarkivets, torde vara uppenbart. Av kammarkollegiets amanuenser har alltid en varit placerad i kammararkivet och har åtminstone tidigare haft skyldighet att deltaga i arkivvården. Skulle åter numera detta icke vara fallet, utan amanuensen i första rummet användas för kammarkollegiets utredningar, bör bemärkas, att då genom arkivvårdens övertagande av riksarkivet nuvarande kammararkivariern fullständigt frigöres från all befattning dels därmed dels med forskares betjänande, han, jämväl enligt kammarkollegiets eget yttrande den 5 oktober 1916, lär få så mycken tid frigjord, att han, med sin långvariga erfarenhet på området, kan fullgöra även den utredningsverksamhet, som förut fallit på amanuensen.

Det Sjögrenska förslaget föreslår överflyttande till riksarkivets stat även av ett kvinnligt skrivbiträde av högre grad. Härifrån torde emellertid riksarkivet för närvarande kunna avstå. Visserligen vore all förstärkning av de direkt arkivvårdande krafterna önskvärd. Men dels torde befattningens nuvarande innehavarinna för närvarande så gott som uteslutande användas för renskrivning och dylikt vid kammararkivarierns av kammarkollegium anbefallda utredningar, och ehuru ett på riksarkivets stat för kammararkivvården uppfört skrivbiträde givetvis icke skulle vara avstängt från att biträda därvid, skulle det ge en oriktig bild av det verkliga förhållandet, om en för utredningarna så gott som uteslutande använd arbetskraft finge sken av att vara anställd direkt för arkivvården, dels äger nuvarande skrivbiträdet icke färdighet i maskinskrivning, något, som riksarkivet svårligen kan undvara hos för arkivvården anställda skrivbiträden. Befattningen synes alltså åtminstone tills vidare kunna kvarstå på kammararkivets stat. Men givetvis vore det önskligt, om riksarkivets anslag till bland annat renskrivning och dylikt bleve så reglerat, att därmed kunde ersättas vissa renskrivningar även för kammararkivvården.

I fråga om vaktmästarna åter är en inskränkning av det Sjögrenska förslaget icke tänkbar. I kammararkivet har åtminstone under ett trettiotal år förutom den ordinarie vaktmästaren alltid tjänstgjort en extra vaktmästare, låt vara icke alltid med full daglig tjänstgöring. Vid kammarkollegiets löneroglering år 1908 framhöll inom lönerogleringskommittéen kollegiets representant behovet av att kammararkivet erhöle två i stället för en ordinarie vaktmästare, varvid arvudet till den extra vaktmästaren skulle kunna indragas. (Lönerogleringskommitténs betänkande II. Kammarkollegium 1903, sid. 120). Kommittén fann yrkandet icke sakna fög, men ansåg ändringen böra anstå med anledning av kammararkivfrågans svävande läge. Även vid lönerogleringen för kammarkollegium år 1919 för-

utsattes av kollegium och av kommittén för kammararkivets behov en ordinarie och en extra vaktmästare. Kollegiets nuvarande anordning att låta den för arkivet inkallade extra vaktmästaren tjänstgöra i arkivet endast två timmar och i kollegiet fyra lärer hava tillkommit först under den sista tiden och redan hava förorsakat olägenheter för arkivverksamheten. Redan det att arkivalierna äro splittrade på tre olika lokaler — det egentliga kammararkivet i kammarrättens hus, källarvalven i kammarkollegiets hus (det s. k. »tornet») och norra riksbankshuset — och de relativt täta hämtningarna av arkivalier från de utomliggande lokalerna till den förra gör det uppenbart, att mer än en vaktmästare behöves. Arkivvaktmästarna hava nämligen i regel sin huvudsakliga sysselsättning med att ur förvaringsmagasinen till tjänstemännens rum och till forskarrummet hämta rekvirerade arkivalier och att sedermera återställa dem. Man kan, med hänsyn till både arkivpersonalens och de besökandes arbeten, icke rimligen ställa sig så, att oupphörliga avbrott måste inträffa i detta arbete med arkivaliernas framtagande, emedan vaktmästaren befunne sig på budskickningar till arkivlokaler på andra ställen i staden. Man behöver däremot icke befara, att ej full sysselsättning kan beredas två vaktmästare mellan hämtningssyftena; i riksarkivet användas vaktmästarna vid sådana tillfällen till enklare ordningsarbeten. Kammarkollegiets förslag att nu frantaga kammararkivet det anslag till en extra vaktmästare, som i decennier tillkommit arkivet för att i stället placera honom i kollegiet, synes så mycket olämpligare, som detta anslag senast år 1919 varken av kollegium, löne-regleringskommittén, Kungl. Maj:t eller riksdagen ansågs vara för arkivet obehörligt, varemot ett av kollegium då framställt förslag att för tjänstgöring i kollegiet anställa ännu en ordinarie vaktmästare av kommittén, Kungl. Maj:t och riksdagen avvisades.

Riksarkivarien jämför slutligen den ståndpunkt i fråga om behovet av arbetskrafter för arkivvården i kammararkivet, som kollegium i ifrågavarande skrivelse intager med dess förut intagna och hänvisar härvid till yttranden av reservanterna inom de sakkunniga samt av kollegium i dess ovanberörda skrivelse av den 25 maj 1920.

Jämväl mot kollegiets beräkningar i fråga om behovet av arbetskrafter för de övriga kontorens arkivvård har riksarkivarien åtskilliga erinringar att göra. Ej heller dessa beräkningar finner riksarkivarien överensstämma med tidigare uttalanden av kollegiet eller kunna grundas på de arbetsuppgifter, som enligt gällande instruktion för närvarande åligga kollegiets arkivvårdare. Såsom slutomdöme yttrar riksarkivarien i denna fråga:

Det är icke lätt att följa kammarkollegiets beräkningar rörande de för arkivvården i de tre kontoren erforderliga krafterna. År 1919, då de arkivsakkunnigas majoritet jämte justitierådet Sjögren för arkivvården i dess helhet föreslagit en förste arkivarie för vården av kammararkivet och en andre arkivarie för vården av de tre övriga kontoren, förklarade kollegiets representanter — till vilka

kollegiet år 1920 anslöt sig — att för advokatfiskalskontoret den uppgift, som kunde förestå en blivande arkivarie för arkivvården, vore av helt övergående beskaffenhet, att för registratorskontoret intet som helst behov av särskilda arkivtekniskt utbildade arbetskrafter vore för handen, och att för andra arkivkontoret det där erforderliga stadigvarande arbetet för arkivvården ej vore av sådan omfattning att det kunde anses kräva en särskild ordinarie tjänsteman. Man skulle i stället för både kammararkivet och de tre kontoren inrätta en ny tjänsteman av andra graden — visserligen med biträde av åtskilliga extra befattningshavare — en ny tjänsteman, för vilken uppenbarligen den arkivtekniska vården av kammararkivet skulle bli huvudsysselsättningen (jfr. betänkandet sid. 97—98 om dennes ställning till arkivvården inom de olika kontoren). År 1921 åter, då en kungl. proposition väntas med förslag om att befria kammarkollegium från ansvaret för kammararkivets vård (10,000 hyllmeter), d. v. s. från det huvudsakligaste fältet för nysnämnde befattningshavares verksamhet, befinnas däremot de övriga kontoren (1,500 hyllmeter), i all synnerhet andra arkivkontoret, behöva ensamma en ny ordinarie arkivman av andra graden och detta vid sidan av sina ordinarie kontorsföreståndare, som fortfarande skola ansvara för kontorens arkivvård och därvid, särskilt i andra arkivkontoret, hava biträde även av andra befattningshavare. Från arkivalisk ståndpunkt kunde man visserligen hava anledning att med erkänsla notera denna höga uppskattning av arkivarbetets betydelse, men då man icke läser vara garanterad att samma uppskattning skulle bli gällande i alla andra fall, då det gäller arkivvård och arkivordnande, synes det vara på sin plats att framhålla, att kammarkollegium i förevarande fall icke synes hava avvägt proportionerna efter vad eljes plägar anslås till arkivvård.

Ännu ett skäl att icke biträda kollegiets förslag att nu placera den nya arkivvårdaren i andra graden, föreläge i de mycket svävande konturer, under vilka kollegiet synes hava föreställt sig hans tjänsteställning. Han skulle visserligen hos kollegium bereda och föredraga arkivvårdsfrågor, varvid i viktigare fall riksarkivarien skulle vara adjungerad, men kollegiets representanter hos de arkivsakkunniga framhålla (betänkandet sid. 97), att i de tre arkivkontoren, till vilkas arkiv han numera skulle vara begränsad, »skulle såsom hittills respektive kontorsföreståndare utöva den fiskaliska vården om arkivalierna och jämväl den löpande arkivtekniska vården d. v. s. tillse, att de årliga accessionerna bli på vederbörligt sätt behandlade vare sig genom bindning eller ihopbuntning». Den nya arkivarien åter »skulle i avseende å dessa kontor hava en allmän uppsikt över dithörande arkivaliers skick i arkivtekniskt hänseende och förty vara skyldig att, när ur arkivteknisk synpunkt förekomme skälig anledning att ingripa i vården, därom hos kollegiet göra anmälan och framställa förslag till erforderliga åtgärder». Omsorgen om och ansvaret för arkivvården inom varje kontor skulle alltså tillhöra dess kontorsföreståndare; den nya arkivarien åter närmast vara en rådgivare åt de egentligen ansvariga, vilken rådgivare, efter vad det vill synas, skulle hava att ingripa, först vid fall av misstag, och hans ingripande skulle då vara hänvisat till att gå omvägen genom anmälan hos kollegiet. Det torde vara uppenbart, att en befattning, vars både verkliga innebörd och avgränsning gent emot andra befattningar är så pass svävande, icke bör begynna sin verksamhet med att göras till en andra gradens tjänst.

Det bör emellertid i detta sammanhang framhållas, att det Sjögrenska förslaget åt nu ifrågavarande befattningshavare ger en vida fastare ställning och till honom överlämnat vissa av de arkivvårdande äligganden, som enligt kollegierepresentanternas förslag skulle tillhöra kontorsföreståndarna å både registrators- och andra arkivarietkontoret. Dessa senares arkivvård skulle sålunda i huvudsak begränsas till sådana handlingar, som kollegiet direkt lämnade i deras förvar; i övrigt skulle arkivvården tillhöra arkivarien.

Departementschefen.

Av den här ovan lämnade redogörelsen för de under kammarkollegium lydande arkiven framgår, av vilken utomordentligt stor betydelse de där förvarade arkivalierna äro såsom material för forskning i Sveriges inre historia. Detta gäller naturligen framför allt de äldre delar av samlingarna, som förvaras i kammararkivet, och vilka utgöra en avsevärd del av arkivkällorna till vår äldre historia. Detta kammararkivets äldre material är också av en synnerligen mångsidig beskaffenhet. På grund av att den av Gustav Wasa inrättade kammaren eller räkningekammaren i sig inneslöt en stor del av den dåtida centrala förvaltningen och sålunda innefattade förvaltningsgrenar, vilka sedermera överlämnades till andra nyinrättade ämbetsverk — jag nämner bergskollegium, kömmerkollegium, statskontoret, kammarrätten, myntet, styrelsen för tullväsendet — utgöra kammarens handlingar från 1500-talet och 1600-talet ett synnerligen givande och belysande forskningsmaterial. Jag anser mig på grund härav till fullo kunna instämma i det av de sakkunniga gjorda uttalandet, att den som beträffande nämnda tidevarv önskar studera Sveriges inre historia i fråga om skatteväsen, finanser, folkmängd, ekonomi, hembygds-kunskap, jordbrukets och andra näringars samt de sociala förhållanden utveckling måste till väsentlig del söka sitt material i kammararkivet. I den mån som avsevärd del från den ursprungliga kammaren av de övriga ämbetsverken ägt rum, komma arkivalierna från senare tider att beröra ett mera begränsat område av den svenska förvaltningen men äro givetvis alltså av den största betydelse ur forskningssynpunkt. Detta gäller även arkivalierna i kammarkollegiets övriga kontor. Jag finner det på grund härav vara av den allra största betydelse att ifrågavarande arkivalier bliva väl ordnade och förvarade på ett sådant sätt, att de bliva lättare att tillgodogöra för vetenskaplig forskning.

Här ifrågavarande arkivalier äro jämväl ur administrativa synpunkter synnerligen värdefulla för de ämbetsverk, vilkas verksamhetsområden de beröra. Särskilt är detta förhållandet i avseende på kammarkollegium, som på grund av sina utredningsgöromål är i behov av ständig tillgång till åtminstone vissa delar av ifrågavarande arkiv. Det är emellertid tydligt, att under det att de äldre arkivalierna för den historiska forskningen rörande en mängd områden av vår inre historia hava en utomordentlig betydelse, kollegiets behov åter göra sig starkast gällande i fråga om de yngre delarna av arkiven och avse endast i mindre utsträckning de äldsta serierna.

Frågan om ett bättre tillvaratagande av kammarkollegii arkivalier är, som av utredningen i ämnet framgår, snart sekelgammal, och vid flerfaldiga tillfällen hava förslag framlagts om avhjälpande av brister i arkivaliernas vård. Riksdagen har även härför beviljat betydande anslag och såväl från riksdagens som från Kungl. Maj:ts sida har vid upprepade tillfällen understrukits kravet på förbättrad vård av de oersättliga och ur olika synpunkter ytterst värdefulla arkivaliesamlingarna. Genom vad som åtgjorts har säkerligen mycket av värde i arkiven räddats från förstörelse. De samlings- och restaureringsarbeten, som företagits i arkiven synas dock icke i allo hava varit fullt ändamålsenliga. Att det tillstånd, i vilket arkiven för närvarande befinna sig, icke är tillfredsställande och att något med det snaraste måste åtgöras för deras försättande i bättre skick, därom råder också enighet mellan de olika riktningar, som inom de sakkunniga gjort sig gällande. I fråga om de åtgärder som härför böra vidtagas äro däremot åsikterna inom de sakkunniga vitt skilda.

De stridiga meningar, som så gott som alltid framträtt, när frågan om beredande av bättre vård åt kammarkollegiets arkiv varit på tal, återfinnas jämväl inom de sakkunniga. De åtgärder som för ändamålet föreslagits hänföra sig dels till ledningen av arkiven och dels till de arbetskrafter som böra ställas till förfogande för arkivens vård. Samtliga de förslag som framkommit såväl inom de sakkunniga som från dem, som sedermera givits tillfälle yttra sig i ämnet, överensstämma därutinnan, att de konstatera behovet av ökade arbetskrafter för arkiven. I avseende å kostnaderna för beredande av ökade arbetskrafter ställa sig förslagen något olika; jag anser dock den skillnad, som härutinnan förefinnes, knappast

vara så stor, att den bör inverka på det slutliga avgörandet av denna fråga.

Vikommande åter arkivens ställning inom förvaltningen intaga de olika meningsriktningar, som framkommit, skilda ståndpunkter. Majoriteten inom de sakkunniga föreslår, att samtliga arkiven ställas under riksarkivets förvaltning, därvid emellertid föreslås meddelande av vissa bestämmelser för undvikande i möjligaste mån av de olägenheter, som förslagets genomförande ur administrativ synpunkt skulle åstadkomma. I detta hänseende må särskilt erinras om att de sakkunnigas majoritet förordar, att kammarkollegiets tjänstemän skola äga obehindrad tillgång till de under riksarkivets vård ställda delarna av kollegiets arkiv.

I sakkunnigmajoritetens förslag instämman docenten Herlitz samt professorerna Holmquist och Stille. Reservanterna från kammarkollegium föreslå i huvudsak bibehållande av den nuvarande ordningen med ledningen över de ifrågavarande arkiven i huvudsak förlagd hos kammarkollegium. Härtill ansluta sig professorerna Bergman och Weibull, vilka dock betona, att arkivpersonalen bör utgöra en inom kollegiet självt fallande särskild avdelning. Kammarkollegium, i vars beslut i ärendet reservanterna Dufwa och friherre von Otter deltagit, ansluter sig helt till de sistnämndas reservation. Kammarråden Klockhoff och Wohlin, som varit skiljaktiga i vissa avseenden från kollegii beslut, instämman dock med kollegiet i fråga om den högsta ledningen över arkiven.

Såsom jag ovan antytt hava chefen för finansdepartementet och jag vid den gemensamma beredningen av ärendet ansett hänsyn böra tagas till de olika intressen — den historiska forskningens och det administrativa förvaltningsarbetets — som vid utredningen om kammarkollegii arkivs ställning inom arkivväsendet gjort sig gällande. Ur arkivvårdssynpunkt föreligger emellertid uppenbarligen ingen strid mellan dessa båda intressen; från bådassynpunkt är det av lika vikt, att arkivalierna bliva väl bevarade, vårdade, ordnade och förtecknade. Det synes vidare vara självfallet, att man vid ett dylikt arkivvårdande arbete har att påräkna de bästa resultaten genom att, där detta utan olägenhet kan ske, låta detsamma utövas i samband med rikets övriga arkivvård. Utan tvivel förefinnes emellertid härutinnan, såsom nyss antytt, en skillnad mellan de äldre och de

yngre delarna av arkiven, i det att de senare äro av särskild betydelse för kollegiets verksamhet och ur denna synpunkt böra bibehållas under kollegiets egen förvaltning, medan åter de förra äro av vida mera allsidig historisk betydelse. Detta hänvisar enligt vår mening till en uppdelning av arkivalierna, såsom den lösning av föreliggande fråga som innebär det bästa tillgodoseendet av såväl den vetenskapliga forskningen som kammarkollegiets förvaltningsgöromål.

De sakkunnigas ordförande f. d. justitierådet Sjögren, som intagit en medlande ställning mellan de båda ytterlighetsriktningarna inom de sakkunniga, har, såsom jag ovan omförmält, framlagt förslag till frågans lösning i av mig nyss antydd riktning. Sjögrens förslag innebär en uppdelning av kollegii arkiv på det sätt, att det egentliga kammararkivet överflyttas på riksarkivets stat och dess förvaltning övertages av riksarkivet, under det att de i kammarkollegii egentliga ämbetslokaler förvarade arkivalierna bibehållas under kollegiets förvaltning. Den sålunda föreslagna gränsen, vid vars bestämmande, enligt vad Sjögren i sitt yttrande framhållit, de lokala förhållandena varit av avgörande betydelse, synes mig i huvudsak sammanfalla med den avgränsning, som, enligt vad jag redan anført, torde böra vidtagas med hänsyn till arkivaliernas betydelse för forskningen och för förvaltningen. Härvid bör ock beaktas, att själva den lokala fördelningen av arkivserierna mellan å ena sidan kammararkivets olika lokaler, å andra sidan kammarkollegiets egentliga ämbetslokaler torde stå i samband med arkivseriernas större eller mindre betydelse för kollegiets löpande göromål. Att Sjögren genom sitt förslag träffat den rätta lösningen för frågan om en uppdelning av arkiven bestyrkes i viss mån ytterligare av kammarkollegiets sist ingivna skrivelse av den 4 februari 1921, till vilken jag i detta sammanhang ber att få ytterligare hänvisa. På samma gång de lokala förhållandena sålunda underlätta den av mig förordade lösningen, äro de å andra sidan delvis sådana, att de starkt motivera ett arkivvårdande omhändertagande snarast möjligt av arkivens dyrbara innehåll.

Jämväl till Sjögrens förslag i vad detsamma avser beredande av förstärkta arbetskrafter för arkivvården hava chefen för finansdepartementet och jag med ett undantag, till vilket jag nedan återkommer, ansett oss kunna uttala vår fulla anslutning. De avlönings-

förmåner för tjänst av nuvarande andra normalgraden, motsvarande den nya femtonde lönegraden, vilka Sjögren ansett böra tillkomma kammararkivets föreståndare, hava vi funnit vara väl avvägda såväl med hänsyn till kammararkivets betydelse och omfattning som med avseende fäst å de avlöningsförmåner, som komma att åtnjutas av riksarkivets övriga jämförliga befattningshavare. Genom överflyttningen till riksarkivets stat av anslagsmedel till avlöning av en vaktmästare, ävensom av vikariatsanslaget så mycket som åtgår till avlöning åt en amanuens och en extra vaktmästare synes oss kammararkivets behov av arbetskrafter bliva i erforderlig mån utfyllt.

Frågan om överflyttningen av det kvinnliga skrivbiträdet synes åter genom kammarkollegiets senaste skrivelse samt framförallt genom vad i denna fråga uttalats av riksarkivarien i hans promemoria av den 1 mars 1921 hava bragts i ett helt annat ljus. På grund härav anser jag mig icke kunna tillstyrka detta skrivbiträdes överflyttande till riksarkivets stat. Vid sådant förhållande och då riksarkivet otvivelaktigt genom övertagandet av kammararkivets vård blir i behov av ytterligare medel för utförande av renskrivningsarbeten, har jag emellertid ansett, att riksarkivet bör beredas någon anslagsförstärkning för ändamålet, varvid jag funnit en ökning med 1,000 kronor vara skälig.

Sedan de i början av mitt anförande omförmälda framställningarna under sjunde och åttonde huvudtitlarna i statsverkspropositionen gjordes hos riksdagen, har riksdagen fattat beslut om ny definitiv löne reglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk. Beslutet, som föreligger i riksdagens skrivelse nr 55, skiljer sig från chefens för finansdepartementet förutberörda under rubriken »För flera huvudtitlar gemensamma frågor» framlagda förslag till riksdagen bland annat därutinnan, att den nuvarande s. k. andra normalgraden, som enligt departementschefens förslag skulle till en början hänföras till den 16:e lönegraden, enligt riksdagens beslut med vissa undantag — som dock icke beröra kammarkollegiets och riksarkivets stater — skall placeras i 15:e lönegraden. I enlighet härmed böra vissa jämkningar vidtagas uti ifrågavarande i statverkspropositionen reservationvis gjorda beräkningar.

Jämväl till frågan om grunderna för beräkning av medel till

avlöningar till icke ordinarie befattningshavare har riksdagen numera fattat ståndpunkt. Riksdagen har nämligen i åtskilliga fall förklarat sig icke hava något att erinra mot en höjning av alltjämt å extra stat utgående avlöningsmedel med $33 \frac{1}{3}$ procent i enlighet med chefens för finansdepartementet härom i statsverkspropositionen gjorda uttalande. Den beräkning rörande det nu å extra stat upptagna anslaget till förstärkande av tillgängliga medel till avlöning av icke ordinarie befattningshavare m. m. vid riksarkivet, som jag framlagt under åttonde huvudtiteln i statsverkspropositionen, torde följaktligen befinnas väl grundad.

Jag anser mig slutligen böra återkomma till den ändring i riksstaten, som påkallas av ett genomförande av den föreslagna löneregleringen. Då denna icke är avsedd att omfatta landsarkiven erfordras till följd härav — såsom även ägt rum i statsverkspropositionen — ett förändrat upptagande i riksstaten av hithörande anslagsmedel på det sätt, att anslagen till riksarkivet uppföras för sig, under det att anslagen till landsarkiven, i vad de icke äro avsedda till inköp av arkivalier och tryckta arbeten, sammanföras under särskild rubrik. För riks- och landsarkiven är för närvarande i riksstaten uppfört ett bestämt anslag till belopp av 137,805 kronor. Av denna summa belöpa 98,325 kronor på riksarkivet och 39,405 kronor å landsarkiven, varförutom till Kungl. Maj:ts disposition äro ställda 75 kronor. Till landsarkiven skulle sålunda, såsom även föreslagits i årets statsverksproposition, utgå samma belopp som hittills eller sammanlagt 39,405 kronor.

I fråga om riksarkivets stat ställa sig mina slutliga beräkningar på följande sätt. Enligt det beslut som riksdagen fattat i fråga om lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk skulle, om någon förändring av antalet befattningshavare icke vidtages, följande stat gälla för riksarkivet från och med år 1922.¹

Stat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor 127,000: —
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	» 3,000: —
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., <i>förslagsanslag högst</i>	» 22,000: —
<hr/>	
<i>Förslagsanslag</i> kronor	152,000: —

Anslagsposten »avlöningar till ordinarie tjänstemän» skall enligt det förslag jag nu framlägger ökas med avlöningarna till en förste arkivarie, vilken avlöning bör beräknas till 8,580 kronor, samt till en expeditionsvakt, vilkens avlöning i staten bör beräknas till 2,988 kronor. Anslagsposten till vikariatsersättningar synes mig i anslutning härtill böra höjas med i runt tal 500 kronor. Till avlöning åt en extra vaktmästare har enligt hittills gällande bestämmelser utgått i runt tal 1,500 kronor. Av den amanuens, som skall tjänstgöra i kammararkivet, anser jag böra fordras en tjänstgöringstid av fem timmar. Härför skulle han enligt de regler för utdelning av amanuensersättningar som hittills tillämpats inom riksarkivet uppbära ett årligt arvode av 3,000 kronor. Summan av båda sistnämnda belopp 4,500 kronor, bör enligt riksdagens ovanberörda beslut angående beräkning av avlöning till icke ordinarie personal ökas med $33\frac{1}{3}$ procent till 6,000 kronor. Härtill kommer den ökning av anslagsmedlen till bestridande av renskrivningskostnaderna med 1,000 kronor som jag i det föregående förordat. Enligt mitt förslag skulle alltså anslagsposten »avlöningar till ordinarie tjänstemän» komma att utgå med i runt tal 139,000 kronor, anslagsposten »vikariatsersättningar» med 3,500 kronor och anslagsposten »avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.» med 29,000 kronor. Förslagsanslaget till riksarkivet skulle alltså sluta på ett belopp av 171,500 kronor.

Såsom av det föregående nogsamnt framgår har frågan om kammarkollegii arkivs ställning inom det offentliga arkivväsendet föremål för delade meningar. Trots detta anser jag emellertid ärendet nu hava undergått en så fullständig utredning, att jag icke tvekar att på grundvalen av densamma framlägga förslag till riksdagen. Det förslag, den Sjögrenska linjen, som jag i det föregående i huvudsakliga delar förordat, synes mig i stort sett alltjämt innebära den lyckligaste lösningen. Icke heller synas mig kostnaderna för förslaget genomförande böra verka avskräckande. Jag erinrar härvidlag om vilka avsevärda summor riksdagen förut anvisat på extra stat för arkivvårdens förbättring, utan att något slutgiltigt resultat vunnits. Med fäst avseende härför synes den av mig föreslagna lösningen jämväl utgöra den för statsmakterna billigaste utväg, som kan leda till det åsyftade resultatet, en rationell vård av dessa ur såväl vetenskaplig

som administrativ synpunkt synnerligen värdefulla och till en stor del oersättliga arkivalier.

I anslutning till vad jag i det föregående anført i fråga om ändring i den ordinarie staten för riksarkivet, hemställer jag alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels bestämma antalet befattningshavare å ordinarie stat för riksarkivet på nedanstående sätt:

Befattningshavare	Avlönings- grad
1 riksarkivarie	A 2
2 arkivråd	B 20
5 förste arkivarier	B 15
4 andre arkivarier	B 13
1 registrator	B 13
2 kanslibiträden, kvinnliga	C 3
1 förste expeditionsvakt	B 3
3 expeditionsvakter	B 1
1 eldare	B 1

dels godkänna följande stat för riksarkivet att tillämpas från och med år 1922:

Stat	
Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor 139,000: —
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	» 3,500: —
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., <i>förslagsanslag, högst</i>	» 29,000: —
<hr/>	
<i>Förslagsanslag</i> kronor	171,500: —

dels under riksstatens åttonde huvudtitel, med uteslutande av det under rubriken riks- och landsarkiven uppförda ordinarie bestämda anslaget, 137,805 kronor, uppföra å *ordinarie stat* ej mindre under rubriken riksarkivet ett förslagsanslag å 171,500 kronor än även under rubriken landsarkiven ett bestämt anslag å 39,405 kronor;

Kungl. Maj:ts proposition Nr 287.

dels ock till förstärkande av tillgängliga medel till avlöande av icke-ordinarie befattningshavare vid riksarkivet m. m. anvisa på *extra stat* för år 1922 ett förslagsanslag, högst 4,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Harald Frisk.